

Ang nangyayari sa kapirasong lupa ng magsasaka*

Maria Luisa T. Camagay

Associate Professor
Department of History
College of Social Sciences and Philosophy
University of the Philippines

Abstract

This paper aims to show how farmer-beneficiaries of the agrarian reform program, with landholdings of only two to three hectares, maximize the use of their land through:

- 1) the practice of land fragmentation;*
- 2) the rotation of land use among family members; and*
- 3) the cultivation of a profitable second crop.*

In addition, the phenomenon of land fragmentation is studied within the context of the need for alternative ways by which the farmer-beneficiary's dependence on his land may be lessened.

The study was conducted in the town of Bongabon, Nueva Ecija which covers 10,279 hectares of farmland, the average land size being two to three hectares, planted with rice and a second crop, usually onion or cabbage.

Farmers in Bongabon have devised ways of maximizing the profitability of their small lands. Although each two to three hectare landholding is registered to only one farmer-beneficiary, it is, in fact, used not only by him but also by

---

* Paper presented for the module on *Land Conversion and Land Transfers* of the Conference on *Alternative Rural Development Strategies: Findings from the Field* held in July 1992, under the sponsorship of the University of the Philippines-Amsterdam Joint Research Project on Agrarian Issues in Central Luzon.

other members of his family. The land is fragmented into several banos (plots), the use of which is rotated among the farmer-beneficiary's children and their respective families. A problem arises when such a small piece of land has multiple users, particularly when the farmer-beneficiary has a large family for whom he divides his land into smaller and smaller pieces.

Consequently, land fragmentation deprives the children the opportunity to own land of their own. Left to farm fragments of the original land, the farmer-beneficiary lacks capital to buy more land for his children while the children do not have any other source of income other than farming to enable them to buy land for themselves. Land fragmentation is perhaps an unintended consequence of the agrarian reform program. The authors of the land reform bill failed to realize that it is a cultural imperative for the farmer to give his children land even if it means dividing his small land into even smaller banos (plots).

In order to increase the income potential of their land, farmers in Bongabon have taken to planting onions as a second crop, after the harvest of their rice crop. Although onion-farming requires a large capital investment, when the selling price of onions is high and harvests are good, the farmers are assured of a good profit, enough to enable them to have some savings.

To minimize the practice of land fragmentation and maximize the potential of the land, the growth of the country's population must be controlled. Furthermore, new ways of farming which will not affect the economic viability of these small farmlands must be developed. Cooperatives should also be formed for farmers with small landholdings. Finally, industries should be opened in the rural areas to provide alternative means of livelihood for the farmers.

Introduksyon

Ang pagbaba ng P.D. 27 ay malugod na tinanggap ng mga magsasaka sa ating kanayunan. Sa tulong ng dekretong ito noong 1972, ang dalawa hanggang tatlong ektaryang lupa na sinasaka ng dating kasama ay naibigay sa kanya. Bagama't maliit, itinuring ng magsasaka ang lupang ito bilang tanging kayamanan niya.

Noong 1980, ang 90 bahagdan ng sakahin sa Pilipinas ay mababa sa limang ektarya. Ang karaniwang laki ng sakahin ng ating mga magsasaka ay dalawang ektarya. May paniniwala sa repormang agraryo na ang ganitong laki ng lupa ay pag-aanihan ng sagana ng isang magsasaka batay na rin marahil sa

paniniwala na ang reporma ay magbibigay ng lahat ng kinakailangang tulong at suporta sa magsasaka.

Ngunit sa harap ng kakulangan ng tulong na dapat ibigay sa magsasaka, nahihikayat siya sa mga pagkakataong maaari siyang kumita ng mas malaki. Dito maipaliliwanag kung bakit ipinagbibili o isinasangla ng magsasaka ang kanyang maliit na lupa. Ang magsasaka ay hindi nag-aatubiling ipagbili o isangla ang lupa kung makabubuti ito sa kanyang buhay. Sa madaling salita, napakaselan ang katayuan ng mga magsasaka na may dalawa hanggang tatlong ektarya.

Sa maikling papel na ito, tatalakayin kung paano lubusang napakikinabangan ng magsasaka ang maliit niyang lupa sa tulong ng isang halaman na malaking kumita. Ipakikita rin ng papel na ito kung paanong ang kapisasong lupa ng magsasaka ay lubusang pinakikinabangan sa pamamagitan ng sukdulang paghahati ng lupa sa mga anak ng *farmer-beneficiary* at sa pamamagitan ng rotasyon ng pagsasaka ng mga anak nito.

Titignan ang penomena ng paghahati ng lupa (*fragmentation of the land*) sa konteksto ng mahigpit na pangangailangan ng mga alternatibong paraan upang mabawasan ang mabigat na *dependence* sa lupa ng *farmer-beneficiary* at ng kanyang mga anak.

Ating talakayin ngayon kung paano lubusang napapakinabangan ng karamihan ng mga magsasaka ng Bongabon ang kanilang maliit na lupa.

Ang kaso ng Bongabon

Ang bayan ng Bongabon ay matatagpuan sa bahaging silangan ng lalawigan ng Nueva Ecija. May 145 kilometro ang layo nito mula sa Maynila at 27 kilometro naman ang layo mula sa Cabanatuan.

May 28,700 na ektarya ang lawak ng Bongabon. Ang bahaging sinasaka ay 10,279 na ektarya at ito ay salitang tinatamnan ng palay at gulay gaya ng repolyo at sibuyas.

Noong umiral ang repormang agraryo sa Bongabon, ang sinasaka ng mga dating kasama ay napasakanila. Naglalaro sa dalawa hanggang tatlong ektarya ang karaniwang sinasaka noon ng mga kasama.

Bagaman iisa lamang ang nakarehistro na may-ari ng lupa, sa katotohanan ay marami ang nakikinabang dito. Halimbawa, ang kalahati ng tatlong

ektaryang lupa ni Soledad Pamantian ay sinasaka ng dalawa niyang anak, samantalang siya naman ang nagsasaka ng kalahating natitira. Sa panig naman ni Teodorico Coronel, ang dalawa't kalahating ektaryang lupang nakarehistro sa kanya ay hinati niya sa apat na banos. Ang tatlong banos ay sinasaka niya at dalawa pa niyang kapatid, samantalang ang natitirang banos ay sinasaka ng kanyang ina. Rotasyon sa mga magkakapatid naman ang naging patakaran sa 4.2 ektarya na nasa pangalan ni Floro Villamor. Ayon kay Ginoong Villamor noong namatay ang kanilang ina, nag-usap-usap silang magkakapatid at napagkaisahan na rotasyon sila sa pagtatanim ng palay at pagdating naman sa halamanan ay parte-parte sila.

Ipinakikita ng mga halimbawang nabanggit kung paano sukdulang hinahati ang kapisasong lupa ng mga magsasaka. Hindi magiging problema kung iisang tao lamang ang nagbubungkal ng kapisasong lupa ngunit sa katunayan, isang buong pamilya na binubuo ng magulang at kanyang mga anak ang nakikinabang dito.

Ang malaking pamilya ng mga magsasaka ay nakapagpapalala sa problema. Alam natin na ang mga anak ay itinuturing ring kayamanan ng mga magsasaka. Ang dami ng anak ay katumbas ng dami ng maaring makatulong sa bukid. Totoo ito habang wala pang mga asawa ang mga anak. Ngunit sa sandaling mag-asawa ang mga anak na ito, dumadami ang umaasa sa pirasong lupa. Patuloy na hahatiin ang lupa habang umiiral ang paniniwala ng mga magulang na ang lahat ng anak ay dapat may bahagi sa kapisasong lupa na napasakanila. Mahihinuha natin ang ganitong damdamin sa mga sumusunod na sagot ng mga magsasaka sa tanong ukol sa magmamana ng kanilang lupa.

Ma'y pito akong anak. Ayon sa linagdaan ko sa Samahang Nayon, isang anak lamang ang makapagmamana sa lupa. Hindi obra iyon sa akin. Lahat ng pitong anak ko ay kabahagi sa aking lupa - babae man o lalaki (Panayam kay Eduardo Garcia noong Agosto 1, 1991).

Ipamamahagi ko ang 2.5 na ektarya sa lahat ng aking anak [Labingdalawa (12) ang anak niya.] (Panayam kay Leoncio Teodoro noong ng Agosto 7, 1991).

Ipaparte ko ang 1.5 ektarya sa anim kong anak. Dahil sa ayon sa batas ay iisa lamang sa aking mga anak ang maaaring magmana ng lupa, magkakaroon sila ng kasulatan na hati-hati sila sa patrabaho. Dahil ang titulo ay hindi pwedeng ipamana sa lahat ng anak, sa panganay ko ipamamana ang lupa (Panayam kay Fernando Bantug noong Agosto 1, 1991).

Sa harap ng dami ng anak ng magsasaka at sa liit ng lupa na ibabahagi, hindi maiiwasan na paliit nang paliit ang lupang sasakahin ng isang magsasaka. Ang kapirasong lupa na tanging kayamanan ng isang magulang na magsasaka ay ipamamahagi niya sa lahat ng kanyang mga anak.

Ang kakulangan ng mga anak ng pagkakataong magkaroon ng lupa ay nagbubunga rin ng sukdulang paghahati ng lupa. Kung kapos na nga ang magsasaka sa mga pangangailangan niyang pansaka, paano pa siya magkakaroon ng sobrang pera upang makabili ng lupa para sa kanyang mga anak? Sa panig ng mga anak, paano sila magkakaroon ng pagkakataong bumili ng lupa kung wala silang ibang pinagkakakitaan liban sa pagsasaka. Matindi, samakatuwid, ang pangangailangan ng lupa para sa mga anak ng magsasaka.

Sa kaso ng mga magsasaka ng Bongabon, ang pagtatanim ng sibuyas ay malakas kumita kahit ito ay itinatanim lamang sa isang kapirasong lupa. Hindi kataka-taka kung gayon kung bakit ang lahat ng mga magsasakang aking nakapanayam ay nagtatanim ng sibuyas pagkatapos nilang mag-ani ng palay. Sa katunayan, ang pagtatanim ng sibuyas ay nakatutulong nang malaki sa mga magsasaka ng Bongabon dahil nakaka-impoksila nang kaunti sa pagtinda nito.

Ang sibuyas sa kapirasong lupa

Nagsimula ang pagtatanim ng sibuyas sa Bongabon noong 1926. Noon, ang baryo lamang ng Calaanan ang nagtatanim ng sibuyas. Isang *agriculturist* na nanggangalang Lorenzo Ilarde at nagtapos sa U.P. Los Baños ang nag-iksperimento sa halamang ito. Ginamit niya ang kanyang kaalaman sa agrikultura upang alamin ang lupa, klima at pataba na akma sa sibuyas. Hindi nagtagal ay natuklasan niya ang tatlong mahalagang pangangailangan ng halaman na sibuyas. Ito ay ang lupang *sandy loam*, ang tamang patubig at ang pataba.

Nagkaroon ng sigla ang pagtatanim ng sibuyas sa Bongabon noong pinagtibay ang *Republic Act 1296* kung saan ipinagbawal ang pag-aangkat ng sibuyas, repolyo at bawang mula sa labas ng bansa. Ang nagpanukala ng batas na ito ay si Kinatawan Jose Ilagan na tubong Bongabon. Sa tulong ng batas na ito ay napag-ibayo ang pagtatanim ng sibuyas sa Bongabon. Nadiskubre na maaari ding magtanim ng sibuyas sa kapatagan at hindi lamang sa kabundukan. Ang lahat ng pangyayaring ito ay naganap pagkatapos ng Panahon ng Digmaang Hapon (Panayam kay Dulce Ilagan Gozon, anak ni Jose Ilagan, noong ika-1 ng Abril 1991).

Noong napasakamay ng mga magsasaka ang lupa, ang sibuyas ay itinuring na isang halaman na maaaring panggalingan ng karagdagang panustos. Ang kahalagahan ng halaman ito ay masasalamín sa mga salita ni Floro Villamor. Ayon sa kanya, tuwing sibuyasan, lahat silang 11 magkakapatid ay may tig-isang banos samantalang kung panahon ng palay ay rotasyon silang magkakapatid (Panayam kay G. Floro Villamor noong ika-7 ng Agosto 1991). Ibig sabihin nito ay matubo ang sibuyas para sa mga tao ng Bongabon.

Sa kasalukuyan, ang sibuyas ay pumapangalawang tanim (*second crop*) ng karamihang magsasaka sa Bongabon. Sinabi ni G. Galdores, *Municipal Agrarian Reform Officer* ng Bongabon, na kung titingnan ang pakinabang ng dalawang tanim na palay at sibuyas, ang sibuyas ang maaring pangunahing tanim ng Bongabon.

Bagaman malaki ang puhunang ginugugol sa pagtatanim ng sibuyas, ang mga magsasaka ng Bongabon ay patuloy na nakikipagsapalaran sa halaman ito. Kung maganda ang ani at mataas ang presyo ng sibuyas, ang isang magsasaka ay maaaring kumita ng malaki.

Ang pagtatanim ng sibuyas sa kapisirang lupa ay may naidudulot na kabutihan. Isang magsasakang nagtatanim ng sibuyas sa kalahating ektarya ng lupa ay ganito ang sabi:

Sa sibuyas lang kami nakakabawi. Mga 18 mil piso ang nakuha namin sa sibuyas. Ang kapital ay umabot ng 6 na mil. Ako ang nagdadamo at nagtatanim. Iyon ang kabutihan ng maliit na lupa dahil hindi na iniuupa ang trabaho (Panayam kay G. Rodolfo Garcia noong ika-1 ng Agosto 1991).

Nakikita sa patuloy na paghahati ng lupa sa Bongabon at sa pagtatanim ng isang uri ng halaman gaya ng sibuyas, ang isang paraan kung paano inaakma ng magsasaka ang kabuhayan niya ayon sa laki ng kanyang lupa. Tuloy, nagiging sagana ang kanyang ani dahil sa isang uri ng halaman gaya ng sibuyas.

Ang penomeno ng paghahati ng lupa

Ang sukdulang paghahati ng lupa sa paraang nailarawan ay maaring isang hindi inaasahang pangyayari ng mga bumalangkas ng repormang agraryo. Bahagi ng kultura ng mga magsasaka ang paniniwala na ang bawa't anak ay

may karapatan sa kapirasong lupa kahit na ito ay aabot sa isang banos lamang.

Dahil napipigilan ang magsasaka na ipamahagi ang kanyang kapirasong lupa sa marami niyang anak, napipilitan siyang irehistro ang lupa sa isang anak lamang ngunit sa katunayan, lahat ng anak ay nakikinabang sa lupa. Ito ay maliwanag na sinasalaming ng mga sumusunod na pangungusap ng isang magsasaka: "Ayon sa nilagdaan kosa Samahang Nayon, isang anak lamang ang makapagmamana sa lupa. Hindi obra iyon sa akin. Lahat ng pitong anak ko ay makakabahagi sa aking lupa." O kaya ang ganitong salita: "Dahil ayon sa batas ay iisa lamang sa aking anak ang maaring magmana ng lupa, magkakaroon sila ng kasulatan na hati-hati sila sa patrabaho."

Hindi lihis sa kaalaman ng Tanggapan ng Repormang Agraryo sa Bongabon ang ganitong umiiral na kagawian, ayon kay G. Galdores, pinuno ng Tanggapan.

Sa kabilang dako naman, hahangaan din ang mga magsasaka sa kanilang malikhaing paraan upang lubos na mapakinabangan ang kanilang kapirasong lupa. Nariyan ang paraan ng rotasyon sa paggamit ng lupa at ang paraan ng paghahati nito sa mga banos.

Konklusyon

Ang parselisasyon o pragmentasyon ng lupa ang isang nakikitang bunga ng repormang agraryo sa ating bansa. Ito ay dala ng malaki nating populasyon. Mula 1980 hanggang 1990 ang ating populasyon ay lumaki ng 12.4 milyon. Sa puntong ito ay mahigpit ang pangangailangan na mapaliit ang ating populasyon.

Sa punto naman ng lupa, nakikita natin ang dami ng taong umaasa sa isang kapirasong lupa. Dalawa ang nakikita kong tunguhin ng suliranin na ito. Ang isa ay ang paglikha ng mga bagong paraan ng pagsasaka kung saan hindi apektado ang *economic viability* ng maliit na lupa ng magsasaka. Isang maaring subukan ay ang pagpapasailalim sa isang kooperatiba ng maliliit na lupa ng mga magsasaka. Marahil ay magiging ganap ang pakinabang sa lupa kung ganito ang mangyayari.

Isa pang maaring solusyon ay ang pagbukas ng mga industriya sa kanayunan upang magkaroon ng alternatibong kabuhayan ang ating mga magsasaka. Marahil ay napapanahon na upang bigyan ng katuparan ang mga alternatibong binanggit.

Isaisip sana natin na nakasalalay ang kaunlaran ng ating buong bayan sa kaunlaran ng kanayunan at ng ating mga magsasaka. Ang kaunlaran ng ating magsasaka na bumubuo ng tatlong-ikaapat ng ating populasyon ay kaunlaran rin ng ating Inang Bayan.